

Αύγουστος (Augustus)

Στράτος Θεοδοσίου και Μάνος Δανέζης

Επίκουροι καθηγητές Αστροφυσικής
Τμήμα Φυσικής-Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο Αύγουστος είναι ο όγδοος μήνας του γρηγοριανού έτους με διάρκεια 31 ημερών. Η αρχική ονομασία του στο δεκάμηνο αρχαίο ρωμαϊκό ημερολόγιο ήταν *Sextilis*, που σημαίνει Εκτος μήνας, από το λατινικό *sextus* (έκτος). Αργότερα, με την προσθήκη των μηνών Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου στην αρχή του έτους, έγινε ο όγδοος μήνας του ρωμαϊκού ημερολογίου, χωρίς να αλλάξει η ονομασία του.

Όμως το 8 π.Χ. ο *Sextilis* μετονομάστηκε σε Αύγουστο (Augustus), δηλαδή Σεβαστός από την τιμητική προσηγορία του αυτοκράτορα Οκταβιανού. Αυτό έγινε διότι κατ' αυτόν τον μήνα ανήλθε για πρώτη φορά ο Οκταβιανός στην υπατεία, επίσης, κατά τον ίδιο μήνα κατήγαγε τρεις περιφανείς θριάμβους και υπέταξε την Αίγυπτο την 15η Αυγούστου του 30 π.Χ.

Το 4 π.Χ. ο ίδιος ο αυτοκράτορας πρόσθεσε στον μήνα Αύγουστο, που τότε είχε διάρκεια 30 ημερών, μία επιπλέον ημέρα που την πήρε από τον Φεβρουάριο. Μ' αυτόν τον τρόπο ο μήνας Αύγουστος απέκτησε διάρκεια 31 ημερών, ώστε ως μήνας αφιερωμένος στον αυτοκράτορα Οκταβιανό να μην υστερεί σε διάρκεια ημερών από τον μήνα Ιούλιο, που ήταν αφιερωμένος στον Ιούλιο Καίσαρα.

Στις 13 Αυγούστου στην περιοχή της λίμνης Νέμι οι Ρωμαίοι τελούσαν γιορτή προς τιμή της Ντιάνας (*Diana*) με μεγαλοπρεπή πομπή γυναικών που παρέλαυναν στεφανωμένες με τριαντάφυλλα, ενώ παράλληλα κρατούσαν αναμμένους δαυλούς. Στη γιορτή αυτή οι Ρωμαίοι τιμούσαν και τον θεό Βίρμπιους, που αποτελούσε με τη Διάνα ιερό ζευγάρι.

Στις 19 Αυγούστου οι Ρωμαίοι γιόρταζαν τα *Vinalia*, τη δεύτερη γιορτή του κρασιού.

Στη Ρώμη, στις 23 Αυγούστου, γιορτάζονταν τα *Vulcanalia* προς τιμήν του θεού *Vulcanus* (Ηφαιστού). Την ημέρα αυτή οι Ρωμαίοι πρόσφεραν σαν θυσία στον θεό ψάρια, τα οποία στη συνέχεια έριχναν στη φωτιά. Η θυσία αυτή υποκρύπτει έναν συμβολισμό, που στηρίζεται στην αντίθεση ανάμεσα στο υγρό στοιχείο (ψάρια) και στη φωτιά, η οποία ταυτίζεται με τον ίδιο τον θεό *Vulcanus*.

Στους βυζαντινούς χρόνους ο Αύγουστος ήταν ο τελευταίος μήνας του έτους και η 31η Αυγούστου λεγόταν Κλειδοχρονιά, εφ' όσον έκλεινε μαζί της το έτος που άρχιζε την 1η Σεπτεμβρίου (Ινδικτιών).

Οι λαϊκές ονομασίες του Αυγούστου είναι πολλές και αναφέρονται συνήθως στην αφθονία των καρπών κατά τη διάρκειά του. Καλείται *Συκολόγος* λόγω της συγκομιδής των σύκων, *Πεντεφάς* (Πενταφάς), *Τραπεζοφόρος* και *Διπλοχέστης* από το πολύ φαί, λόγω της αφθονίας των φρούτων και των καρπών των δέντρων. Από την αφθονία των καρπών προέρχονται και οι παροιμίες:

«Αύγουστε καλέ μου μήνα να σουν δυο φορές το χρόνο» και *«Αουστε τραπεζοφόρε, να σουν τρεις βολές το χρόνο»*.

Άλλες ονομασίες του είναι *Δριμάρης*, *Καλός μήνας* και *Παχομούγης*: *«Να'σαι καλά τον Αύγουστο πού ναι παχιές οι μύγες»*.

Η ελληνική λαϊκή παράδοση θεωρεί τον Αύγουστο ως αρχή της εποχής του χειμώνα, δηλαδή ότι ήδη τελειώνει το καλοκαίρι, όπως βέβαια θεωρεί και τον Μάρτιο αρχή του καλοκαιριού: *«Από Αύγουστο χειμώνα και από Μάρτη καλοκαίρι»* ή *«Επάτησεν ο Αύγουστος η άκρη του χειμώνα, παύει ο φτωχός το δειλινό και ο άρχοντας τον ύπνο»*.

Ειδικά η ονομασία του ως *Δριμάρης* προέρχεται από μία δεισιδαιμονική αντίληψη του ελληνικού λαού, κατά την οποία οι έξι πρώτες ημέρες του Αυγούστου, που καλούνται «δρίμες», είναι επικίνδυνες τόσο γι' αυτούς που πλένονται, όσο και για τα πλενόμενα υφάσματα. Ειδικά στη νήσο Νάξο παλιότερα, το χρονικό διάστημα από την 1η ως την 5η Αυγούστου, που το ονόμαζαν τα αγιόπεφτα (άγιος+πέντε), δεν έπλεναν τα ρούχα γιατί πίστευαν πως σχίζονταν από δαιμονικά. Οι ημέρες αυτές καλούνται και *μερομήνια* επειδή θεωρούνται ότι προαναγγέλλουν τον καιρό για όλους τους μήνες του έτους.

Αντίστοιχες «δρίμες», δηλαδή ημέρες γρουσουζικές, θεωρούνται και οι 6 πρώτες ημέρες του μηνός Μαρτίου, αλλά εκείνες ο ελληνικός λαός τις θεωρεί επικίνδυνες για τα ξύλα, τα οποία δήθεν κατά τη διάρκειά τους σαπίζουν. Έτσι γι' αυτούς τους δύο μήνες υπάρχει η παροιμία: «*Τ' Αυγούστου οι δρίμες στα πανιά και του Μαρτιού στα ξύλα*».

Ο αστερισμός του Μεγάλου Κυνός και τα κυνικά καύματα

Σε μερικές περιοχές της Ελλάδας οι «δρίμες» του Αυγούστου θεωρούνται ότι αρχίζουν στις 24 Ιουλίου και λήγουν στις 6 Αυγούστου. Αυτό σημαίνει ότι συμπίπτουν με την «*εώα επιτολή*» του Σείριου, την ανατολή, δηλαδή, του λαμπρότερου άστρου του νυχτερινού ουρανού λίγο πριν την ανατολή του Ηλιου. Ο Σείριος όμως είναι το λαμπρότερο άστρο του αστερισμού του Μεγάλου Κυνός και η εώα επιτολή του σ' αυτήν τη χρονική περίοδο είχε συνδεθεί στην αρχαιότητα με τα «κυνικά καύματα», με τα «*dies caniculariae*» των Λατίνων, δηλαδή με τις θερμότερες ημέρες του έτους. Μια έκφραση που συνδέεται με τον αστερισμό του Μεγάλου Κυνός και που έχει φτάσει μέχρι τις ημέρες μας, καθώς ο λαός λανθασμένα θεωρεί σαν μολυσμένες τις δαγκωματιές των σκυλιών τις θερμές ημέρες του Αυγούστου.

Τέλος Ιουλίου–αρχές Αυγούστου ο Σείριος και ο Ηλιος βρίσκονται ταυτόχρονα πάνω από τον ορίζοντα. Επειδή είναι καλοκαίρι, στο βόρειο ημισφαίριο επικρατούν υψηλές θερμοκρασίες. Αυτές στην αρχαιότητα εκαλούντο κυνικά καύματα.

Οι αρχαίοι πίστευαν ότι τα κυνικά καύματα κατά τη διάρκεια του Αυγούστου οφείλονταν στη μεγάλη άνοδο της θερμοκρασίας, λόγω της προσθήκης της ακτινοβολίας του Σείριου, του λαμπρότερου άστρου του Μεγάλου Κυνός, στην ακτινοβολία του Ηλιου.

Βιβλιογραφία

- 1. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης:** Μετρώντας τον άχρονο Χρόνο-Ο χρόνος στην Αστρονομία. Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα 1994.
- 2. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης:** Η Οδύσσεια των ημερολογίων. Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα 1995.
- 3. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης:** Τα άστρα και οι Μύθοι τους-Εισαγωγή στην Ουρανογραφία (Ο αστερισμός του Μεγάλου Κυνός), Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα 1991.